

sunt multiplicanda), to je bolji onaj opis koji ima manje jedinica, a to je drugi.

Usput da kažem da je drugi opis u skladu i s povijesnim razvojem, a donekle i sa stanjem u nekim dijalektima, što doduše nije bitno, ali je dobro ako tako može biti.

Može se reći da je i drugi opis složen jer uključuje jotacijska pravila i pravila o ispadanju *j*. Da, ali ta pravila ne vrijede samo za instrumental imenica i-sklonidbe, nego i za neke druge kategorije u morfologiji i tvorbi riječi pa ih treba opisati na jednome mjestu, a gdje treba samo se pozivati na njih i tako ćemo opet imati jednostavniji opis, a to je ono čemu svaka dobra gramatika treba da teži.

Što se jotacije tiče, tu je sve u redu jer je ta pojava u hrvatskome jeziku česta i u našim gramatikama uglavnom dobro opisana, nešto je teže s ispadanjem *j*. Čini se da to nije baš česta pojava, imamo je u pridjeva *riđ – riđi, vruć – vrući, krnj – krnji*, ako uzmemo da u komparativu imamo nastavak *-ji*. Ne smeta što s druge strane imamo primjere kao *mišićje, punomoćje, svemoćje, okučje* koji pokazuju da ispadanje nije opća pojava, ali to ne mora značiti da je nema. Naime u glasovnim se promjenama moraju opisati i kategorije u kojima se zbivaju.

Da su važne kategorije pokazuju pravila o palatalizaciji i sibilizaciji.

Pravilo o sibilizaciji glasi:

Glasovi *k, g, h* ispred *-i* zamjenjuju se sa *c, z, s*,

a pravilo o palatalizaciji:

Glasovi *k, g, h* ispred *-e, i -i* nepostojanoga *a* zamjenjuju se sa *č, ž, š*.

U oba pravila imamo "ispred *-i*" pa kad se *k, g, h* nađu ispred *-i*, ne bismo znali treba li ih zamjenjiti sa *c, z, s* ili sa *č, ž, š*. Zato treba nabrojiti i kategorije u kojima se zbiva jedna, a u kojima druga promjena.

Ako bi proučavanje tih pojava pokazalo da pravilo o ispadanju *j* postoji samo u in-

strumentalu jd. tih imenica, tek tada bismo mogli uz *-ju* uvesti i nastavak *-u*.

Naslov mojega rada *Komparacija bez jotacije*, Riječ, god. 4., sv. 1., Rijeka, 1998., pokazuje da sam komparaciju opisao bez jotacije, a to onda znači i bez sufiksa *-ji* pa bi se moglo činiti da to proturječi opisu instrumentala imenica i-sklonidbe sa sufiksom *-ju*. Međutim mislim da je taj nesklad samo prividan. Ja sam u navedenom članku htio samo jasno pokazati i drugu mogućnost opisa komparacije, i to takav opis u kojemu nema iznimaka. Ali opis bez iznimaka može se primijeniti i kad se komparacija opisuje s nastavkom *-ji*. U tome članku nisam opisivao oba načina pa ih odmjeravao prema načelima boljega opisa, to bi tek trebalo učiniti prema postupku koji sam opisao u ovome članku.

Stjepan Babić

USAVRŠAVANJE HRVATSKOGA PRAVOPISA

Na primjerima imenica na *-tka*

Jezični se priručnici u novim izdanjima usavršavaju u prvom redu radom njihovih autora, ali mnogo mogu pomoći i njihovi korisnici svojim napomenama i pitanjima.

Tako jedna korisnica *Hrvatskoga pravopisa* kaže da pravopisnome rječniku nalazimo samo *bitka, bitki*, a njoj se čini da bi trebalo i *bitci* pa pita je li *bitci* pogrešno ili je pogriješio pravopis kad u njemu nema toga lika.

Ja bih odmah odgovorio da nema većega razloga da se oblik *bitci* smatra pogreškom. Istina jest da je lik *s* promijenjenom (alomorfnom) osnovom, *bitci*, danas rjeđi nego s nepromijenjenom, ali to još nije razlog da *bitci* proglasimo pogrešnim.

A kad je o tome riječ, onda valja reći da je promijenjena osnova predmet morfoloije, a hoćemo li pisati *bitci* ili *bici* predmet pravopisa, i to samo djelomično. Razumljivo je da tu imenicu i njoj slične ako se upotrebljavaju s promijenjenom osnovom, po *Hrvatskome pravopisu* treba pisati sa *-ci*.

Kad je već postavljeno to pitanje, treba ga riješiti u cijelosti. Budući da je to svojom glavninom morfološko pitanje, pogledao sam u gramatiku, u tome smislu najpotpuniju gramatiku, a to je velika gramatika šestero autora u izdanju HAZU i Globusa pod naslovom *Povijesni pregled, glasovi i oblici hrvatskoga književnoga jezika*, i tamo našao, u §-u 289., da imenice na *-tka* u D jd. u pravilu imaju nepromijenjenu osnovu, a samo neke imaju dvojne osnove. Nabrojeno je pet takvih imenica: *bitki* i *bici*, *krletki* i *krleci*, *odgonetki* i *odgoneci*, *pripovijetki* i *pripovijeci*, *zagonetki* i *zagoneci*.

Da bih provjerio to pravilo, pregledao sam u odostražnome rječniku sve imenice na *-tka* i vidio da ih ima oko 120, ali sam pronašao da bi se popisu s dvojnimi likovima mogle dodati samo još tri imenice: *čestitka*, *gonetka* i *zapovijetka*.

Pošto sam tako dobio potpuniji popis, provjerio sam kako su te imenice zabilježene u u 6. i 7. izdanju Hrvatskoga pravopisa. Evo kako:

bitka ima samo *bitki*

gonetka – oboje

čestitka – oboje

krletka – samo *krletki*

odgonetka – nije zabilježena

pripovijetka – oboje

zapovijetka je samo zabilježena bez naznake za padeže.

Zagonetke nema u 6., ali je unesena u 7. izdanje u oba lika, očito u posljednji čas, slovo *z* je na kraju rječnika, ali zabunom velikim početnik slovom.

Jasno je da taj prikaz nije najbolji i da ga za novo izdanje treba popraviti tako se u rječniku nađe svih tih sedam imenica i s obojimi oblicima u D jd., što po naravi stvari vrijedi i za lokativ.

Ovdje treba posebno samo spomenuti da je *zapovijetka* domobranski naziv koji nalazimo i kod Krleže pa nije najnužnije da se nalazi i u pravopisu, iako se, kako vidimo, našla, kao i *gonetka*. Iako se u načelu ni ona danas ne bi trebala naći u pravopisnome rječniku jer je ili zastarjela, posljednji put je prema rječnicima zabilježena u djelu F. Markovića 1883., a u djelu G. Martića iz 1865., ili je pokrajinska riječ, zabilježeno je da se govori u Poljicima, ipak kad se već nalazi, dobro je da se nalazi u oba lika jer Martić ima u liku *gonetci*: *Dvie tri glave odabrane... znadu za red i za pravdu, i mogu se dosjetit gonetci, od koje mu drago misli*.

Kao što se iz ovoga može zapaziti, a to je određena nesavršenost i neusklađenost naših jezičnih priručnika. Jasno je da se oni ne mogu odjednom usavršiti i uskladiti, nego se to treba raditi u novim izdanjima jer i hrvatska javnost i većina hrvatskih jezikoslovaca prihvaća rješenja kakva su u *Hrvatskome pravopisu*. A i jezična djela, kao i svako djelo, može se usavršavati posebnim proučavanjem. Zato se korisnici ne bi trebali žacati upozoravati na slaba mjesta ili na pogrješke ili bar postavljati pitanja kad se nađu u nedoumici. Jedan od dataka časopisa *Jezik* i jest u tome da otklanja nedoumice i da pridonosi usavršavanju jezičnih priručnika, a time ujedno i hrvatskoj jezičnoj kulturi.

Stjepan Babić